

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

416-OJOJE PLENARINĖ SESIJA 2005 M. BALANDŽIO 6 D.-7 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramoninių rajonų ir naujų žinių tinklų

(2005/C 255/01)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2004 m. liepos 1 d. nusprendė parengti nuomonę dėl „Europos pramoninių rajonų ir naujų žinių tinklų“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 16 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas — p. Pezzini.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 127 nariams balsavus „už“ ir 3 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Įžanga

1.1 Visais lygmenimis ir visose pramoninėse šalyse buvo daug ginčijamasi dėl rajonų, ypač per pastaruosius 15 metų. Besivystančios šalys ir Viduržemio jūros šalys partnerės taip pat siekė varžytis su daugelyje Europos šalių sukurta rajonų sistema, siekdamas paspartinti savo verslo sektorių vystymąsi.

1.2 Dar daugiau, tyrimai parodė, kad rajonai teigiamai veikia užimtumo politiką, ir pateikė daug geros praktikos ⁽¹⁾ pavyzdžių įmonių socialinės atsakomybės srityje dar gerokai prieš Komisijai paskelbiant šiuo klausimu Žaliąją knygą ⁽²⁾.

1.3 Tuo pačiu metu nauji ekonominiai ir socialiniai reiškiniai, taip pat nauji žinių tinklai pakeitė rajonų tradicinius ryšius, nukreipdami gamybos sistemas į metarajonus ⁽³⁾, ir sudarydami būtinybę kurti tinklus tarp atskirų ekonominių sričių.

⁽¹⁾ Žr. Becchettini Pramoniniai rajonai ir socialinis procesas, 1995 m.
⁽²⁾ KOM(2001) 366 galutinis, 2001 7 18.

⁽³⁾ Graikiškai „meta“ reiškia „po“, „už ribų“, „viršijantis“. Taigi metarajonas išeina už rajono tradicinės srities ribų, tačiau yra sukurtas tradicinio rajono pagrindu.

1.4 Siekiant apibendrinti šią plačią temą, šioje savo iniciatyva parengtoje nuomonėje nagrinėjami šie klausimai:

— 2 skirsnis: Apibrėžimai ir neišspręsti klausimai

— 3 skirsnis: Nuo rajonų iki žiniomis pagrįstų Europos metarajonų

— 4 skirsnis: Rajonai JAV ir tarptautiniu lygmeniu

— 5 skirsnis: Dabartinė padėtis ir esamos priemonės Europos Sąjungoje

— 6 skirsnis: Link naujo strateginio ES politikos požiūrio į žiniomis pagrįstus rajonus

— 7 skirsnis: Baigiamosios rekomendacijos.

1.5 Šios savo iniciatyva parengtos nuomonės dėl naujų Europos protingų rajonų ⁽⁴⁾ tinklus tikslai yra:

— vietoje ištirti esamus pramoninius rajonus, technologijų rajonus ir „metarajonus“;

⁽⁴⁾ Protingi/žiniomis pagrįsti/technologijų rajonai – tai „nauji“ rajonai, kurie, skirtingai nei pramoniniai rajonai visiškai išnaudoja informacijos ir ryšių technologijas.

- įvertinti naujų rajonų sėkmingam vystymuisi būtinas sąlygas ir iširti jų galimybes Lisabonos strategijos kontekste, tiek dabartinėje 25 valstybių Europos Sąjungoje, iš, tiek būsimoje 28 valstybių ES;
- sukurti pagrindą integruotai Europos Sąjungos politikai, skirtai skatinti naujų Europos žiniomis grindžiamų rajonų ir metarajonų tinklus;
- nurodyti šios politikos įgyvendinimui reikalingas priemonės, įvertinti esamus rajonus ir pasiūlyti galimus pakeitimus bei patobulinimus;
- padėti pagrindą atsirasti tikrai Europos atraminei platformai ⁽⁷⁾naujiems žiniomis grindžiamų europinių rajonų tinklams 25 valstybių Europos Sąjungoje;
- prisidėti prie daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų sukūrimo.

1.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ne kartą pabrėžė Europos Vadovų Tarybos priimtą išpareigojimą, kai ji apibrėžė **Lisabonos strategijos** pagrindinį tikslą — paversti Europą „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grindžiama ekonomika pasaulyje, kurioje būtų sudarytos sąlygos tvariam ekonominiam vystymuisi, suderinamam su didesniu skaičiumi ir geresnės kokybės darbo vietų bei tvirtesne socialine sanglauda“.

1.6.1 Kaip niekada anksčiau augimo strategijos turi būti paremtos gebėjimu:

- kuo veiksmingiau sujungti įvairias vystymo politikos kryptis;
- didinti socialinių partnerių dalyvavimą, siekiant užtikrinti pažangesnio užimtumo vystymąsi ir suteikiant impulsą rajonams;
- stiprinti technologinių mokslinių tyrimų ir vietos pramonės vystymo mainus;
- pasiekti pramonės, mokymo ir mokslinių tyrimų institutų, pažangių MVĮ, aukštos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių, finansinių ir kitų paslaugų, rizikos kapitalo ir viešų bei privačių spendimų priėmėjų aukštą kritinę masę;
- pagreitinti gamybos ir paskirstymo sistemų vystymąsi į nuolatinius Europos tinklus, grindžiamus žiniomis, gebėjimu dalintis informacija ir ekspertinėmis žiniomis, gebėjimu jas įsisavinti, tobulinti ir perduoti toliau.

⁽⁵⁾ KOM(2002) 714 galutinis, 2002 12 11, nurodoma, kad apie platformas galima būtų pagalyvoti, kaip apie bendradarbiavimą skatinančias vietas ... ir skatinančias parengti ilgalaikį strateginį planą moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai, skirtą specifinėms technologijoms ... Tai padėtų užtikrinti sinergiją tarp valdžios institucijų, naudotojų, reguliuotojų, vartotojų ir kompetencijos centrų ... Reikia aiškumo tarp mokslinių tyrimų, kurie gali sukurti naujas galimybes, ir reguliavimo sistemą, kurioje šios technologijos gali būti vystomos ir perduodamos.

1.7 Praėjus daugiau nei ketveriems metams nuo Lisabonos strategijos įgyvendinimo pradžios, galima tik nusivilti dėl nedidelės pažangos, pasiektos įgyvendinant strategijos tikslus ir reaguojant į jos remiamą procesą. Net Wim Kok vadovaujamos Aukšto lygio grupės pateiktoje Lisabonos strategijos ataskaitoje daroma išvada, kad „nusivylimą keliantis strategijos įgyvendinimas daugiausia susijęs su **ryžtingų politinių veiksmų trūkumu**“, o taip pat, kad „darbotvarkė yra perkrauta, koordinavimas prastas, o prioritetai — prieštaraujantys“ ⁽⁶⁾.

1.8 Europos Vadovų Tarybos susitikime Briuselyje 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Europos Komisijos pirmininkas pabrėžė, kad Kok ataskaitoje „pateikiamas realus, tačiau susirūpinimą keliantis pažangos įvertinimas“. Tai rodo, kad turime veikti dabar, kad atsigriebtume už prarastą laiką ⁽⁷⁾. Konkrečiau jis pabrėžė, kad reikia „iš naujo paskirstyti dėmesį prioritetams, įvertinti pažangą ir prisiimti didesnę atsakomybę už jų įvykdymą“ ⁽⁸⁾. Komitetas taip pat išsakė savo požiūrį šiuo klausimu neseniai priimtoje savo nuomonėje ⁽⁹⁾.

1.9 Iš naujo nustatant Lisabonos strategijos prioritetus, reikėtų, EESRK nuomone, pramoninius rajonus ir jų vystymą laikyti naujų žinių kūrimo, o svarbiausia — didesnio ir geresnės kokybės darbo vietų, pagrindiniu elementu. Tam reikės pasinaudoti didelėmis tinklų teikiamomis galimybėmis, kurios gali padėti pakartotinai sukryžminti mokslinių tyrimų kodifikuotas žinias su neišreikštomis (angl. „tacit“) žiniomis ⁽¹⁰⁾, plintančiomis ir išisaknijančiomis gamybos ir paskirstymo sistemose.

1.10 **Iniciatyvų skatinimas vietos lygmeniu ir gebėjimas jungti jas į tinklą, tuo prisidedant prie Lisabonos strategijos**, reikalingas todėl, kad, pirma, būtų skatinamas inovacinių verslovių steigimasis ir vystymasis visoje Europos Sąjungoje, ypač naujose valstybėse narėse; ir, antra, kad būtų didinamos galimybės šioms verslovėms susitikti ir bendradarbiauti stipresnės ekonominės ir socialinės sanglaudos dvasioje.

1.11 Nauji „atviri technologiniai rajonai“ leidžia visiems konkrečioje vietoje veikiančioms dalyviams integruotis ir jungtis į tinklus su esančiais kitose vietose.

⁽⁶⁾ „Susidūrimas su iššūkiu“, Wim Kok Lisabonos strategijos ataskaita, pateikta Komisijai 2004 m. lapkričio 3 d. ir Europos Vadovų Tarybai Briuselyje 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d.

⁽⁷⁾ Paskirtojo Komisijos pirmininko kalba, skirta Europos Vadovų Tarybai Briuselyje 2004 m. lapkričio 4–5 d..

⁽⁸⁾ Ten pat žr.. 7.

⁽⁹⁾ Nuomonė OL C 120, 2005 5 20, pranešėjai Vever, Ehnmark ir Simpson

⁽¹⁰⁾ Nelson, R and Winter, S.G. (1982), „*Ekonominių pokyčių evoliucinė teorija*“ (angl. „*An evolutionary theory of economic change*“). Neišreikštos žinios, priešingai nei informacija ir kodifikuotos žinios, nėra oficialiai užfiksuotos ir gali būti gautos tik per socialinę sąveiką/santykius.

1.12 Praktiniu požiūriu, atvirų technologinių rajonų Europos tinklai reikalingi įgyvendinti šiems tikslams:

- užtikrinti geresnės kokybės darbo vietas, kurios atvertų visas darbuotojų galimybes dėl didesnės atsakomybės, didesnio dalyvavimo ir naujo kultūrinio subrendimo;
- platinti technologijas ir praktinę patirtį bei spartinti naujovių diegimą, kuris lemtų sėkmę rinkoje;
- užtikrinti geresnės kokybės, labiau kvalifikuotas darbo vietas ir suteikti impulsą naujai, įvairesnei profesinei veiklai;
- skatinti geresnį suvokimą apie aplinkos, o taip pat vietų, kuriose veikia šie rajonai, apsaugą ir išsaugojimą, ir nurodyti geriausias socialinio, ekonominio ir aplinkosauginio darnumo skatinimo priemones;
- didinti ekonominę ir socialinę sanglaudą bei gerinti teritorijų valdymą: tikslas yra kodifikuoti bendras taisykles ir kalbą bei pasiekti tokį tipą bendruomenės, kuri vystytųsi nuolatiniame bendro mokymosi cikle;
- įtvirtinti ir plėtoti nuolatinius, praktinės komunikacijos ir bendradarbiavimo tinklus, kurie sujungia bendroves, darbuotojus, išradėjus, bendruomenes, viešąsias ir privačias organizacijas, finansų pasaulį, universitetus ir kitas švietimo įstaigas, komercines ir rinkodaros sistemas ir daugelį kitų regionų plėtros dalyvių;
- stiprinti jaunimui būdingą iniciatyvos jausmą ir verslumo dvasią;
- vystyti naujos išsiplėtusios Europos pramoninę ir paskirstymo struktūrą harmoningai ir konkurencingai, kartu spartinti jos visišką integraciją į naują didesnę bendrąją rinką.

1.13 Dabartinėje vis labiau globalizuotoje pasaulio ekonomikoje **žinių Europos plėtojimas** turi didelę reikšmę nacionalinei, regioninei ir vietos tvarkai, o taip pat tarptautinei pusiausvyrai. Ši reikšmė susijusi su greitu naujų technologijų išsigijimu ir pritaikymu, kvalifikuotų darbuotojų verbavimu tarptautiniu lygmeniu ir, galiausiai, galimybe decentralizuoti gamybos ir paskirstymo procesą, tuo pačiu užtikrinant jo darnumą, lankstumą ir išsaugant aukštus kokybės standartus.

1.14 **Globalizacijos** reiškiniai ir **tinklo technologijų** atsiradimas bei plėtojimas beveik tuo pačiu metu lėmė trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius pokyčius gamybos ekonomikoje, ypač — rajonų ekonomikoje.

1.15 Dabartiniai rajonai jau tapo **atvirai** naujoms rinkoms ir remia pačius naujausius politinius pokyčius, įskaitant, pavyzdžiui, vis dažnesnį gamybinę veiklos perkėlimą, kuri skatina aplinkosauginės sąlygos tam tikrose šalyse ir vis aukštesnis kompiuterizacijos lygis.

1.16 25 valstybių ES 50 % rajonų produkcijos skirta užsienio rinkai. Todėl šie rajonai turi internacionalizuotą pramoninę struktūrą, o jų pardavimai vis labiau orientuoti į tarptautinę rinką.

1.17 Būtinai perėjimas nuo internacionalizacijos prie globalizacijos:

- **globalizacija** privalo apimti įvairius **gamybos proceso etapus**, o ne tik produktų pateikimą užsienio rinkoms;
- būtina **paremti informacijos paieškos sistemą** tradicinėse ir naujose rinkose apie galimus užsienio partnerius ir už dabartinių sienų esančias potencialias teritorijas, kad būtų palaikomos patekimo į rinką politika ir galimos partnerystės;
- „užsienio“ sritis turi būti diversifikuota tiek gamybos vietų, tiek pardavimo vietų požiūriu, sudarant **jungimosi į tinklus ir bendro verslo strategijas**, kad būtų įtrauktos kitos veiklos sritys ir jų specifiniai požymiai; tai būtina atlikti ne tik žvelgiant iš verslo perspektyvos, bet taip pat, o ir žymiai svarbiau — atsižvelgiant į naujovių šaltinius, mokslinius tyrimus, naujus projektus ir idėjas, turint omenyje pramoninius, finansinius, organizacinius ir su mokymu susijusius aspektus;
- būtina **kaip galima labiau išnaudoti** atskirų sričių **kultūrinės tapatybes**, kad būtų gauta visa jų integracijos ir įtraukimo į Europos tinklą nauda;
- siekiant įveikti naujus su konkurencingumu susijusius iššūkius, vis labiau būtina vystyti tęstinį mokymąsi ir naujus profesinius įgūdžius ⁽¹⁾.

1.18 Ekonominės naudos skatinamas ir technologinės paramos dėka realybe tapęs geografinių sienų išplėtimas atlaisvino teritorinio artumo ryšius, kurie anksčiau apibrėžė pramoninius rajonus ir buvo jų stiprumo pagrindas. Tai leido atsirasti pirmaujančioms bendrovėms, kurios pardavimų ir tiekimo rinkų požiūriu veiklos srities teritorinį pagrindą pasikeitė virtualiu, daugiausiai remdamosi ekonominio pranašumo strategijomis.

⁽¹⁾ Žr. KOM(2004) 474 galutinis 2004-7-14 ir Komiteto nuomonė CESE 139/2005 del 10.2.2005, pranešėjas: Koryfidis.

1.19 Šiuo metu Europos **pramoniniai rajonai** yra dėmesio centre, nes pergyvena labai keblų etapą. Jie turi išspręsti **dviejų rūšių problemas**:

- naujų rinkų atsivėrimą ir konkurenciją (Azijos šalys pačios pavojingiausios),
- poreikį reorganizuotis ir atnaujinti santykius tarp įmonių, kartu įdiegti naujas technologijas ir naujas neišreikštas ar kodifikuotas žinias.

1.20 **Nauja konkurencingų modelių konfigūracija globalioje rinkoje** lemia didelius pokyčius. Naujos integruotos platformose ir tinkluose turi būti sprendžiami klausimai, susiję su moksliniais tyrimais ir naujovėmis, naujų produktų ir gamybos procesų kūrimu, naujų, labiau kvalifikuotų darbuotojų ir naujų medžiagų valdymu, skatinimu ir rinkodara, finansų ir kreditų, logistikos ir rinkos bei klientų aptarnavimo valdymu.

1.21 **Tarptautiniu lygiu** pramoninių rajonų ir rajonų grupių reiškinio labiausiai paliestas regionas yra **Šiaurės Amerika**, kur jų atsirado daugybė nuo Ramiojo vandenyno iki Atlanto vandenyno pakrantės; pavyzdžiui: Silicio slėnis, San Diego pramoninės grupės ir Kelias Nr. 128 (angl. „Route 128“). Tokių rajonų esama **Lotynų Amerikoje**, nors jie ir skiriasi pramoninio išvystymo lygiu: Meksikoje (Gvadalacharos grupė), Brazilijoje (Sinos slėnis) ir Urugvajuje (Meat grupė). **Azijoje** reikšmingesnių pavyzdžių galima rasti Indijoje (Agra grupė, Tiruppur grupė ir Ludhiana grupė), Pakistane (Sialkot grupė), Pietų Korėjoje (Vartotojų mikroelektronikos surinkimo grupė) ir Indonezijoje (Centrinės Javos grupė). Rajonų reiškinys taip pat pasiekė **Afriką**: keletas jų yra kai kuriose Afrikos į pietus nuo Sacharos šalyse.

1.22 **Europoje**, išskyrus tuzinus pavyzdžių Italijoje, patys reikšmingiausi yra Prancūzijoje, kur 1998 m. buvo įsteigtas Prancūzijos pramoninių rajonų klubas, ir Vokietijoje, kur yra daugiau, nei 50 „Raumordnungsregionen“, o pati svarbiausia iniciatyva — Badene-Viurtemberge. Didžiosios Britanijos pavyzdžiai taip pat labai svarbūs (ypatingai Kembridžo aukštųjų technologijų grupė (angl. „High-Tech Cluster“), Automobilių sporto grupė (angl. „Motor Sport Cluster“) Birmingame ar panašios sancaupos Škotijoje ar kituose regionuose). Nemažai teigiamų pavyzdžių esama Skandinavijos šalyse, kur didelė svarba teikiama mokymuisi, kaip vystymosi, kurį palengvina artumas, kertiniam akmeniui. Naujose valstybėse narėse svarbių pavyzdžių galima rasti Čekijos, Vengrijos, Lenkijos, Slovėnijos, Maltos ir Baltijos valstybių įvairiuose regionuose.

2. Apibrėžimai ir neišspręstos problemos

2.1 Nėra lengva pateikti rajonų reiškinio **bendrą apibrėžimą**, nes pats reiškinys visame pasaulyje yra labai įvairus, dinamiškas ir skirtingas.

2.2 Bendrai tariant, pramoninius rajonus galima apibrėžti, kaip **vietines, homogenines gamybos sistemas, pasižyminčias didele pramoninių bendrovių, daugiausiai mažų ir vidutinio dydžio ir turinčių stiprią produkcijos specializaciją, koncentracija.**

2.3 Europos Komisijos Įmonių GD ekspertų grupės įmonių grupių ir tinklų klausimais galutinė ataskaita⁽¹²⁾, apibrėžia **rajonus** taip:

„Nepriklausomų bendrovių ir susijusių įstaigų grupės, kurios:

- *bendradarbiauja ir konkuruoja,*
- *geografiškai sutelktos viename ar keliuose regionuose, nors grupė gali turėti ir globalius tęsinius,*
- *specializuojasi konkrečioje srityje, susijusios bendromis technologijomis ir kvalifikacija,*
- *gali būti tiek pagrįstos mokslu, tiek tradicinės,*
- *grupės gali būti tiek institucinės (turinčios tikrą grupės direktorių), tiek neinstitucinės formos,*
- *grupė teigiamai veikia: naujoves ir konkurencingumą; kvalifikacijos formavimą ir informavimą; augimą ir ilgalaikę verslo dinamiką.“*

2.3.1 Per pastaruosius dešimtmečius rajonai, kurie pradėjo veikti, skatindami kurti ir vystyti gamybos veiklą pramonės ir paslaugų sektoriuje specifinių ekonominių savybių turinčiose srityse, **daugiausiai vystėsi autonomiškai**, dėmesį skirdami veiklai specifiniuose sektoriuose, kuriuose jie įgijo ir išvystė itin ženklius konkurencinius pranašumus. Būtinybė atitikti dar aukštesnius kokybės ir saugos standartus tada lėmė, kad rajono bendrovės skyrė daugiau dėmesio specialistų rinkos nišoms, ką patvirtino jų produktų aukšta kokybė.

2.4 **Rajonai** yra ne tik bendrovių grupės, kurios gali būti specializuotos ir būti tam tikroje vietoje: jos yra **bendrovių grupės, kurios veikia pagal komandines taisykles**. Kiekviena grupuotė bendradarbiauja projektuose ir konkuruoja kartu, tuo tarpu pati vieta toli gražu nėra užkulisiai, kur bendrovės tik veikia ir gamina. Tai yra tikra infrastruktūra, skatinanti integraciją socialiniu, ekonominiu ir gamybos ciklo atžvilgiu. Iš esmės vieta yra gamybos tradicijų ir praktinių žinių saugykla.

⁽¹²⁾ Žr. ekspertų grupės įmonių sancaupų ir tinklų klausimais galutinę ataskaitą, p. 9 - Europos Komisijos Įmonių generalinis direktoratas, 2002 m. MAP projektas. Rajonų darbuotojų tyrimas parodė stiprų dalyvavimo ir motyvacijos jausmą tarp darbuotojų, net žemiausiose lygmenyse (Lombardijos regionas, įžanga į metarajonų teisę, 2004 m.).

2.5 Informacijos perdavimo **spartinimas** ir galimybė tirti visą tiekimo panoramą per trumpą laiką palengvino bendrovių darbą ir privertė jas prisitaikyti. **Pusiausvyra tarp rajonų pasikeitė. Naujų technologinių modelių** atsiradimas ir konsolidavimas apėmė visą gamybos grandinę, paveikdami profesinius profilius, darbo organizavimą, darbuotojų tobulėjimą ir augimo ritą.

2.6 Vis labiau rajonai yra integruoti ir susiję su **specializuotais aptarnavimo centrais, profesinio lavinimo mokyklomis, universitetais, technologijų parkais ir mokslinių tyrimų centrais** vietinėse srityse. Pateikiamo produkto kokybė, kuri yra rajono bendrovių išlikimui svarbus veiksnys, daugiausiai pagrįsta jų gebėjimu apjungti esamas gamybos tradicijas su rinkos išreikšta ar pastebėta inovacijų ar specializacijos paklausa.

2.7 Vis didėjantis **gamybos internacionalizavimas** reikalauja, kad bendrovės investuotų į transnacionalinį tinklą. Tais atvejais, kur tinklas, kuriame jos ketina plėtoti savo konkurencinius pranašumus, išeina iš už vietos sferos ribų, MVĮ ir didelės daugianacionalinės bendrovės panašiai turi galėti pasikliauti adekvačia technologine infrastruktūra, kuri leistų joms apjungti ir apdoroti žinias, o taip pat atsakingais ir motyvuotais darbuotojais.

2.8 Nors būdama linkusi nubausti apribotose rinkose įpratusias veikti bendroves, **didėjanti rinkos integracija** kitoms bendrovėms suteikia dideles galimybes naujose realizavimo rinkose, ypač dinamiškesnėms MVĮ. **Dideli technologiniai pokyčiai** ne visada naudingi didelėms bendrovėms. Dažnai **tinklinė ekonomika** neutralizuoja tokius veiksnys, kaip geografinis atstumas ar galimybė naudotis nepriklausomu paskirstymo tinklu, o tai pašalina kai kurias MVĮ silpnības. Tačiau jos turi sugebėti visiškai pasinaudoti technologinių pasiekimų siūlomomis galimybėmis, gaudamos paramą iš aptarnavimo ir paramos centrų.

2.9 Internetas iš dalies nugalėjo geografinius ribotumus. **Svarbiausi dalykai, kaip greitai informacijos mainai ar stebėsenos galimybės**, kurios anksčiau priklausė nuo kelionės trukmės sumažinimo, dabar yra užtikrinami IT ryšiais.

2.10 Nors atverdamas kelių didesniams nei anksčiau galimybių ir veiklos rūšių skaičiui, internetas vis dar negali konkuruoti su betarpišku kontaktu. Akis į akį, tiesioginiai kontaktai, paremti žiniomis ir patirtimi, vis dar nepakeičiami. Nors internetas iš dalies paneigė geografinius atstumus ir pakeitė rajonų struktūras, bei paskatino bendroves vis plačiau dirbti su **daly-**

viais anapus vietinių (o dažnai ir nacionalinių) sienų, vis dar būtini **pasitikėjimo santykiai** tarp dalyvių.

3. Nuo rajonų iki Europos žiniomis pagrįstų metarajonų

3.1 Vis labiau tradiciniai pramoniniai rajonai yra sujungiami, o kai kuriais atvejais transformuojami į **metarajonus**. Priešingai nei klasikiniai rajonai, metarajonai gali būti apibrėžiami, kaip **integruotos pramoninės platformos, kuriuose technologijų sektoriaus dalyviai plečiasi, įtraukdami naujus žinių apdorojimo ir mokslinių tyrimų centrus, o į bendras vertybes ir strategijas nukreiptas gamybos ir paskirstymo sistemas siekia vystyti už artimiausios kaimynystės ribų**.

3.2 **Metarajonai** leidžia vykdyti įvairius etapus geografiškai nutolusiose vietovėse, atrinktoje pagal ekonominius veiksnys ir vietos galimybes. Tuo pačiu išlaikomas produktyvumo lygis, ypač gamyboje. Kokybę užtikrina „**mokymo per sąveiką**“ procesas, leidžiantis pereiti nuo anksčiau daugiausiai naudoto reagavimo prie aktyvaus dalyvavimo metodo.

3.3 Vykstant transformacijai į metarajoną, pats rajonas vis dažniau veikia kaip žinių laboratorija. **Rajono vietos keitimą globalioje loginėje schemeje** remiančią politiką turi įgyvendinti viešosios įstaigos, pirmiausia vietos ir regionų valdžios institucijos, tačiau taip pat, pirma bei visų svarbiausia, pačios įmonės, ir tai turi paliesti žmogiškuosius išteklius ir inovacijų lygį procese, kurį praktiškai įgyvendinti gali atitinkamų viešųjų regioninių įstaigų vykdomieji pareigūnai.

3.4 Metarajonai plėtoja tinklą tarp tarpusavyje sąveikaujančių mažų, vidutinių ir didelių bendrovių, o taip pat stiprina jų bendradarbiavimą ir darbinius ryšius su pažangiausias mokslinių ir technologinių mokslinių tyrimų centrais. Varančios jėgos čia yra:

- pirmaujantys dalyviai, t.y. sugebantys valdyti sektoriaus vystymąsi;
- investicijos, kad būtų pasiekti aukšti technologiniai standartai;
- bendradarbiavimas tarp bendrovių, o taip pat tarp bendrovių ir mokslinių tyrimų sistemos;
- darbuotojų motyvavimas ir apmokymas visais lygmenimis.

3.5 Paprastai metarajonas nustatomas pagal šiuos keturis elementus:

- **daugiasektoriškumą**: tai grandininis metodas, kuris apima visą paslaugą, mokslinių tyrimų sritį ar vystymosi veiklą,

- **vietovė:** geografinio artumo koncepcija pakeičiama tinklinių ryšių ir įvairių partnerių kultūrinių tapatybių visiško panaudojimo koncepcija,
- **svarba:** metarajone esantys sektoriai yra svarbūs ekonomikai ir juose yra daug žinių rengimo centrų,
- **lyderystė:** yra pirmaujančios bendrovės, galinčios valdyti stipriomis MVĮ pasižymintį metarajoną.

3.6 Šio reiškinių supratimo procesas, kad būtų galima planuoti **paramą metarajonams**, be abejonės yra per daug sudėtingas ir daugialypis, nes, kaip jau buvo minėta ryšium su metarajonų apibrėžimu, tikslas yra atrinkti, eksperimentiniu pagrindu, kompetentingiausias gamybos vietas, turinčias stiprius esamus ar potencialius ryšius su mokslinių tyrimų, gamybos ir inovacijų pasauliu. Tačiau šiuos reiškinius suprasti sudėtinga, nes šiuo klausimu atlikta mažai empirinių tyrimų ir yra nedaug statistinės informacijos.

3.7 Planavimo procesas turi apimti visus elementus, reikalingus pagerinti **metarajonų savybių** analizę:

- nustatyti ir kiekybiškai įvertinti **tradicinius dalyvius:** bendroves, veikiančias specializuotos produkcijos sektoriuose, gaminančias žaliavinius ir pusiau perdirbtus produktus, stakles ar teikiančias gamybos paslaugas; sektoriaus komponentus; nurodant kiekvieno sektoriaus pirmaujančią specializaciją; technologijų perdavimo tarp bendrovių modelius;
- nustatyti ir kiekybiškai įvertinti **naujus dalyvius sistemoje:** universitetus; mokslinių tyrimų centrus; technologines paslaugas bendrovėms; ryšius ir rinkodarą; nustatant pirmaujančius dalyvius; santykius ir sąveikas su gamybos grandine; technologijų perdavimo ir bendradarbiavimo modelius;
- atlikti **etaloninių rodiklių palyginimo (angl. „benchmarking“)** analizes nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyje, siekiant, kad būtų: nustatytos panašios gamybos sistemos; įvertinta makrodinamika atitinkamose kontekstuose; įvertintos valstybės institucijų įgyvendinamos vystymosi strategijos konkrečiuose kontekstuose, o taip pat įvertintos valstybiniams ir privatiems santykiams bei universitetų, mokslinių tyrimų įstaigų ir bendrovių santykiams skirtos sistemos;
- įvertinti **metarajono sektorių konkurencingumą ir sistemos potencialą:** atliekant metarajonų privalumų, silpnybių, galimybių ir grėsmių (angl. „SWOT“) analizes, ypatingą dėmesį skiriant silpnosioms vietoms ir rizikai;

- nustatyti **įsikišimo gaires:** politiką ir veiklą, skirtą moksliniams tyrimams, investicijoms, internacionalizavimui ir konkurencingumui užsienio rinkose;
- nustatyti visų rajonų visų lygių darbuotojų apmokymo ir dalyvavimo laipsnį.

3.8 Perėjimas prie žinių valdomos sistemos lemia dideles **valdymo problemas:**

- rajono pertvarkymui į tam tikros formos atvirą tinklą, ar vietinį tinklą, sujungtą su globaliais gamybos, paskirstymo ir žinių panaudojimo tinklais, reikia, kad rajono bendrovės pereitų nuo senos gamybos **pagrasto darbo pasidalinimo** sistemos, kuri gerai joms veikė, prie **naujos žiniomis pagrastos sistemos, apimančios visus darbuotojus ir viešuosius ir privačiuosius vykdytojus visuose lygmenyse.** Pirmoji sistema pagrįsta gebėjimu valdyti praktines gamybos operacijas, o tuo tarpu antrosios sistemos svarbiausi išteklių yra **gebėjimas valdyti globalius informacijos srautus**, pranešti naudojant mokslinę ar technologinę kalbą, ir **valdyti sudėtingus organizacinius modelius**, viską vykdant atsižvelgiant į rajono viduje įdiegtą poreikį iš naujo investuoti į **profesinį lavinimą ir struktūrines žinias;**
- centriniai interaktyvūs procesai yra **bendradarbiavimo ir pasitikėjimu pagrįsti ryšiai tarp rajono verslininkų, bei tarp verslininkų ir darbuotojų**, gamybos proceso pliuralistinis organizavimas ir bendradarbiavimo santykiai tarp bendrovių bei vietos ir regionų valdžios institucijų. Pagrindinis elementas yra **socialinio kapitalo rajonų sistemoje** ⁽¹³⁾, koncepcijos vertė ir tai, kaip politika reaguoja į laipsnišką šio socialinio kapitalo išskaidymą ir gyvos bei dinamiškos vietos sąveikos sistemos degeneraciją;
- rajone esama įvairiausių ambicijų ir nusivylimų, konkurencijos, varžymosi ir bendradarbiavimo, nes tai apibrėžia visą **bendruomenę.** Ji sukurta taip, kad baustų už nenaudingą praktiką ir atlygintų už tuos veiksmus, kurie naudingi rajono vystymuisi, suteikiant **patvirtinimo spaudą.**

3.9 **Naujos aptarnavimo struktūros, kurios veikia kaip pažinimo sąsaja tarp vietinio konteksto ir globalių tinklų** atrodo galiausiai tampa svarbesnėmis. Atsiranda naujos agentūros, pritaikytos vietos bendrovių poreikiams ir bendradarbiavimo bei konkurencijos originaliems mechanizmomams, o taip pat sukurta, kad palengvintų gamybos konteksto vystymąsi.

⁽¹³⁾ Žr. ESBO „Verslumo ir naujoviškų MVĮ skatinimas globalioje ekonomikoje“ (angl. „Promoting Entrepreneurship and Innovative SMEs in a Global Economy“) 2004 m. – Antroji ESBO ministrų konferencija MVĮ klausimais, Stambulas 2004 m. birželio 3-5 d.

4. Rajonai JAV ir tarptautiniu lygmeniu

4.1 Remiantis kai kuriais paskaičiavimais, praeito amžiaus paskutinio dešimtmečio viduryje JAV buvo beveik 380 rajonų/grupių, veikiančių įvairiuose gamybos ir paslaugų sektoriuose, bei atstovaujančių 67 % visų dirbančiųjų ir 61 % visos JAV produkcijos⁽¹⁴⁾. Daugelis tokių sektorių atsirado dėl regioninės gamybos krizių, kaip nutiko Kalifornijos San Diego grupei, kuri atsirado po gynybos sektoriaus restruktūrizavimo. Jie turėjo nemažai naudos iš valstybės ir vietos valdžios atlikto svarbaus vaidmens pradedant procesą, kurį nuo tada perėmė privatus sektorius. Pavyzdžiui Arizonoje vyriausybė komisija pradėjo vietos universitetuose vietos rajonams nustatyti skirtą iniciatyvą. Buvo grupuojami pagrindiniai privataus sektoriaus dalyviai ir tuo skatinamos kurtis rajoninės organizacijos, kurios įvertintų ir spręstų atskirų rajonų sunkumus ir galimybes. Panašios iniciatyvos buvo pradėtos kituose Amerikos valstijose, kaip Niujorko valstijoje, Minesotoje, Oklahomoje ir Oregone.

4.2 Kanadoje žiniomis grįstų, tarptautiškai pripažįstamų pramoninių rajonų kūrimas tapo federalinės vyriausybės „inovacijų strategijos“ pagrindu. Tuo tikslu pagrindinius federalinės subsidijų agentūros turėjo nustatyti 27 šalies regionuose ir miestuose atliktas investicijas į mokslinius tyrimus. Kanados inovacijų strategija numatė, kad vienas iš pagrindinių federalinės inovacijų politikos siekinių yra sukurti mažiausiai 10 tarptautiškai pripažintų „technologijų grupių“ iki 2010 m. Kanadoje visiškai įprasta, kad pramoninio rajono centre yra didelė mokslinių tyrimų įstaiga, dažnai universitetas⁽¹⁵⁾.

4.3 Azijoje ir Lotynų Amerikoje pavyzdžiai yra labai įvairūs. Esama rajonų Indijoje, o taip pat Kinijoje. Pakistane rinkos liberalizavimo ir globalizavimo sukeltas naujų konkurencinių jėgų spaudimas išryškino tendenciją dirbti kartu su pramoninėmis asociacijomis ir su jų įsteigtais aptarnavimo centrais, kad būtų laikomasi tarptautiškai pripažintų kokybės užtikrinimo standartų. Brazilijoje ir Meksikoje rajonai susiduria su tarptautine konkurencija dėl kainų, kurią lemia stiprus Kinijos įsiveržimas į Šiaurės Amerikos rinką. Ši konkurencija iš vienos pusės lėmė didesnę vertikalę integraciją, o iš kitos — rajonų diferenciaciją.

4.4 Naujoje Zelandijoje vietos valdžia ėmėsi įvairių iniciatyvų, skirtų skatinti pramoninius rajonus. Tuo tarpu Australijoje yra nemažai iniciatyvų iš apačios į viršų, kaip iniciatyva, kurios ėmėsi vietos valdžios Adelaidėje Cairns ir Hunter slėnyje, kur buvo nustatytos bendrovių grupės, ryšium su jų atitinkamais poreikiais tarp jų sukurta dinamika tarp jų, o kai kuriais

⁽¹⁴⁾ Žr. Kanados inovacijų fondas (angl. *Canada Foundation for innovation*) – J. Adam, „Mokslinių tyrimų finansavimas: raktas į sankaupas“ (angl. *„Research funding: key to clusters“*), 2003 m.

⁽¹⁵⁾ DATAR: Pranc. *Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale*.

atvejais skirtos vyriausybės subsidijos tyrimams, konsultavimui ir sekretoriaus paslaugoms.

5. Dabartinė padėtis ir esami instrumentai Europos Sąjungoje

5.1 Daugelyje Europos vietų pramoninė politika, kuri iki šiol daugiausiai buvo nukreipta į sektorinę politiką ir iniciatyvas, atsigręžė taip pat į buvimo vietą, kad būtų išlaikytos sąlygos, prisidėjusios prie „Pagaminta ...“ etikečių sėkmės **visame pasaulyje**. Dažnai vietinės gamybos sistemos susiduria su sunkumais, kai reikia rasti tinkamus organizacinius ir su valdymu susijusius atsakymus. Tai atveria duris naujiems paramos tipams, kurie nėra daugiau nukreipti į atskiras bendroves, o labiau į vietinę sistemą, kaip visumą.

5.2 **Vietos valdžios institucijos, kartu su universitetais, mokslinių tyrimų įstaigomis, verslo asociacijomis ir kredito įstaigomis**, yra pasiryžę remti priemones, skirtas platinti inovacijas, skatinti kokybę, didinti vietinių produktų žymėjimą ir, galiausiai, verslo santykiams pritaikytų iniciatyvų pagalba rengti sisteminius projektus.

5.3 Pramoniniai rajonai dabar **teisiškai pripažįstami įvairiose Europos šalyse** (Italijoje, pavyzdžiui, įstatymu Nr. 317/1991) ir vienbalsiai laikomi tikra nacionalinių ekonomikų sėkme. Tai ypač galima pasakyti apie Italiją. Nepaisant to, nėra lengva juos tiksliai nurodyti, o oficiali statistika yra prieštaringa, kai bandoma juos suskaičiuoti ar nustatyti jų specializacijos sektorius.

5.4 Rajonų skatinimo iniciatyvos buvo įgyvendintos Italijoje regioniniame lygmenyje (Piedmonte, Lombardy, Veneto, Emilia Romagna ir Toskanoje), Ispanijoje (Katalonijoje ir Valencijoje) ir Vokietijoje (pvz., BioRegio, Exist ir InnoRegio iniciatyvos). Prancūzijoje, DATAR⁽¹⁶⁾, ministro pirmininko atsakomybėje esantis tarpministerinis departamentas, parengė konkrečią politiką, skirtą remti vietinių gamybos sistemų (VGS), kurios priklauso Prancūzijos pramoninių rajonų klubui, vystymąsi. Esama nemažai pavyzdžių Škotijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje.

5.5 Šiaurės regiono šalys taip pat sukūrė savus rajonų politikos metodus. Danijoje rajonų metodas stipriai paveikė šalies ekonomikos politiką, o Suomijoje rajonų skatinimas įtakojė ne tik ekonomikos politiką, bet ir mokslinius tyrimus, technologijas ir švietimą.

⁽¹⁶⁾ Parkams reikia mažiausiai 25 000 m² paviršiaus ploto. Bendrovė valdo infrastruktūrą ir verslo riziką. Valstybinis ir privatus sektorius kartu prisideda prie projekto; tačiau deja neprisideda bankai ir finansų įstaigos.

5.6 Naujose valstybėse narėse nuo 2000–2001 m. buvo pradėtos įvairios rajonų vystymo programos, įskaitant „bendradarbiavimo“ programą Čekijoje ir NFT GVOP programą Vengrijoje, apimančią pramoninių parkų kūrimą⁽¹⁷⁾ NVO⁽¹⁸⁾ „Pramoninių parkų asociacija“. Vengrijoje dabar yra 165 pramoniniai parkai, kuriems tenka 18 % visų dirbančiųjų pramonėje ir 28 % pramoninio eksporto. Nuo 1997 iki 2003 m. ji investavo 46 182 000 eurų⁽¹⁹⁾ į pramoninius parkus. PGK⁽²⁰⁾ programa buvo pradėta vakarų Dunojaus regione, o MVĮ grupių/jungimosi į tinklus programa — Lenkijoje. Slovėnijoje 2000 m. buvo pradėta rajonų vystymui skirta trejų metų programa, apimanti virš 500 bendrovių ir 50 įstaigų. Daugiau nei 130 bandomųjų projektų ir bandymų vyksta Baltijos valstybėse. Maltoje vietos valdžia įgyvendina pagrindiniams rajonams remti skirtą strategiją, pvz., sveikatos apsaugos, okeanografijos, informacinių technologijų, aviacijos ir paslaugų sektoriuose. Esama svarių pavyzdžių ir šalyse kandidatėse, pvz Timisoara rajonas Rumunijoje. Bulgarijoje 2001 m. buvo nustatyti penki potencialūs rajonai vykdant PHARE programą „Gebėjimų stiprinimas, siekiant paspartinti MVĮ sektoriaus Bulgarijoje augimą“. Siekiant toliau vystyti šiuos rajonus, Ūkio reikalų ministerija nusprendė sukurti nacionalinę agentūrą, kuri būtų atsakinga už jų vystymo valdymą.

5.7 Nyderlanduose rajonų metodas yra tiesiogiai įtrauktas į vyriausybės politiką ir programas, o tuo tarpu Austrijoje buvo patvirtinta speciali politika, skirta sutvirtinti ryšius tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir privataus sektoriaus, mažinanti reguliavimo ir administracines kliūtis inovacijoms, skatinanti konkrečius rajonus ir įsteigianti kompetencijos centrus.

5.8 Rajonų skatinimo politikai būtinas sisteminis ir integruotas metodas, kuris atsižvelgtų į ryšius tarp bendrovių, tarp pramonės sektorių, ir, galiausiai, tarp bendrovių, įstaigų ir vietos valdžios institucijų. Vadovaujantis šiuo metodu, **privatus sektorius turėtų būti šių iniciatyvų varomoji jėga, o valstybinis sektorius turėtų visą tai palengvinti ir katalizuoti.**

5.9 „Rajonų sistema“ yra **bendrovių horizontalios integracijos** įvairių formų pagrindas, pradedant nuo ryšių tarp pagrindinių ir pagalbinių bendrovių, sektoriaus viduje ir baigiant ryšiais su išorės paslaugų teikėjais (angl. „outsourcing“). Ši integracija leidžia užtikrinti **didelį lankstumą**, o taip pat integruotos gamybos pagalba užtikrina efektyvumo padidėjimą dėl gamybos mastų augimo (angl. „economy of scale“), kas būdinga didelėms bendrovėms. Atskirdamas įvairius apdoravimo etapus, rajonas gali pats autonomiškai užtikrinti visus gamybos grandinės etapus sektoriuje, kuriame veikia. Todėl gamybos

⁽¹⁷⁾ NVO: nevyriausybė organizacija.

⁽¹⁸⁾ Šaltinis: p. Janos Toth, EESRK narys;

⁽¹⁹⁾ PGK: Pannon Gazdasági Kezdemenyek.

⁽²⁰⁾ Žr. Europos Komisijos duomenų bazės (CORDIS) pranešimą spaudai „ES projekto tikslai didinti MVĮ dalyvavimą Šeštoje BP“ (2005-01-14); taip pat žr. Europos Komisijos IST (angl. *Information Society Technologies*) mokslinių tyrimų ir vystymo programos penkerių metų įvertinimą (2005-01-17).

sąnaudas galima valdyti lanksčiau ir lengviau prisitaikyti prie rinkos reikalavimų.

5.10 Rajonų produktų sėkmė tarptautinėse rinkose yra jų didelio **sugebėjimo tobulinti produktus inovacijų ir nuolatinių mokslinių tyrimų pagalba** vaisius. Tai skatina rajono bendrovių konkurencija ir **vietos universitetų ir/arba akademinių mokslo įstaigų sąveika**. Šios sinergijos dėka net ir technologiniu atžvilgiu silpniau išvystyti sektoriai, kaip tekstilės ir rūbų pramonės, tapo konkurencingi tarptautiniame lygmenyje.

5.11 Iki šiol veiksniai, į kuriuos buvo atsižvelgiama nustatant rajono galimo buvimo **rodiklius**, buvo verslo koncentracija, sektorinė specializacija ir darbuotojų procentas perdirbimo sektoriuje. Todėl objektyvaus sprendimo priėmimo tikslais visada tai buvo tik kiekybinių reikšmių klausimas. Tačiau taip pat būtina atsižvelgti į tokius veiksnius, kaip ekonominį profilį, produkto naujoviškumą, bendrovių bendrą strategiją ir, svarbiausiai, „tinklo“ elementą. Paskutinis minėtas veiksnys yra gyvybiškai svarbus tiek nustatant rajono struktūros kilmę, tiek nurodant metarajono būsimas stiprybes, atsižvelgiant į artimus ryšius tarp verslo ir mokslinių tyrimų įstaigų.

5.12 **ES lygmenyje** įvairios iniciatyvos galėtų prisidėti prie Europos technologinių rajonų vystymo. Tačiau tikra **integruota politika dar turi būti sukurta**, kuri skatintų vystyti inovaciniams rajonų tinklams, kaip numato 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Europos Vadovų Tarybos reikalavimas iš naujo pradėti įgyvendinti Lisabonos strategiją ir įsipareigojimas kaip galima greičiau MVĮ ekonominį audinį senose ir naujose valstybėse narėse jausti į išsiplėtusią bendrąją rinką.

5.13 15 valstybių ES turėjo **keletą Bendrijos instrumentų**, kurie galėjo būti panaudoti žiniomis grindžiamų rajonų tinklų kūrimo ir vystymo skatinimui. Šie instrumentai daugiausia patenka į regioninės politikos, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos politikos, verslo ir naujovių politikos, informacinės visuomenės politikos ir mokymo politikos sritis.

5.13.1 **Regioninė politika** — ženklūs finansiniai asignavimai leido Struktūrinių fondų mokslinių tyrimų ir naujovių politikai realiai paspartinti regionų plėtojimą, taikant ERPF 10 straipsnio numatytus novatoriškus veiksmus, RIS programą (Regioninių naujovių strategijų) ir Bendrijos iniciatyvas, pvz. Interreg III–C. Tuo tarpu naujovių tinklus norinčioms kurti MVĮ Europos investicijų fondas ir Europos investicijų bankas siūlo „Augimo iniciatyvą“.

5.13.2 Europos mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos politika — Šeštoji mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos bendroji programa (2002–2006 m.) yra svarbus galimos paramos žinių rajonams šaltinis, ypač šiose srityse:

- naujų instrumentų, integruotų projektų ir kompetencijos tinklų įsteigimo, siekiant įgyvendinti MVĮ horizontaliame teminiame prioritete išdėstytus tikslus;
- „mokslinių tyrimų ir naujovių“ grandies;
- Marie Curie stipendijų bendrovėms pagal antrą specialią programą;
- ERA-NET koordinavimo schemas;
- mokslo ir valdymo veiksmų, skirtų technologijų numatymui.

5.13.3 „Daugiau mokslinių tyrimų Europai: siekiant 3 % BVP“ veiksmų planas numato daug naujų veiksmų nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmenimis. Dar daugiau, bus įmanoma vystyti paramos iniciatyvas Europos žinių rajonams per „Galileo“ radijo navigacijos ir palydovinės vietos nustatymo programos teikiamas paslaugas.

Tačiau, kaip buvo pabrėžiama ankstesnėse ataskaitose, įskaitant smulkaus verslo dalyvavimo šioje programoje ataskaitą, gali kilti sunkumų užtikrinant priegią mažoms bendrovėms, ypač naujose valstybėse narėse ⁽²¹⁾.

5.13.4 Įmonių politika — įmonių ir naujovių politikos požiūriu reikia paminėti:

- Naujovių ir MVĮ programą;
- RITTS programą (Regioninių inovacijų ir technologijų perdavimo strategijų);
- TRIP projektus (Tarpreregioniniai inovaciniai projektai);
- PAXIS bandomuosius veiksmus, skirtus kurti ir vystyti inovacinių bendrovių tinklus, ir kitus vykdomus bandomuosius veiksmus, remiančius pramoninių rajonų sektorinius tinklus;
- Europos verslo informacijos centro tinklą (angl. „Euro Info Centre Network“).

5.13.5 Įdomios Įmonių GD iniciatyvos apima rajonų tinklų vystymą ir darbą, kuris buvo atliktas pagal bendroves ir bendrovių tinklus remti skirtą IDABC (angl. „Interoperable Delivery of pan-European e-Government Services to Public Administrations, Businesses and Citizens“) programą. Aplinkos GD valdomų bendrų

⁽²¹⁾ Komisijos ataskaita Pavasario Europos Vadovų Tarybai „Lisabonos įgyvendinimas – reformos išsiplėtusiai Europos Sąjungai“ - KOM(2004) 29 galutinė, 2004-02-20.

darbaus vystymosi priemonių kontekste ypatingai vertėtų pažymėti regioniniame lygmenyje finansuojamas bendradarbiavimo tarp pramoninių rajonų iniciatyvas EMS-EMAS (ekvaldymo ir audito schema) sertifikavimo srityje.

5.13.6 Informacinės visuomenės politika — El. Europos (angl. „eEurope“) 2005 m. programoje, o konkrečiai el. vyriausybės (angl. „eGovernment“), el. verslo (angl. „eBusiness“), el. prekybos (angl. „eCommerce“), el. pirkimų (angl. „eProcurement“), plačiajuosčių tinklų, el. įtraukties (angl. „eInclusion“), ir „Tapkime skaitmeniniais“ (angl. „Go Digital“) iniciatyvose yra numatyta nemažai galimybių paremti rajonų tinklus.

5.13.7 Švietimo ir mokymo politika — SOCRATES ir LEONARDO programose numatytos įvairios priemonės gali būti panaudotos remti žiniomis grįstiems tinklams skirtus apmokymus, o iniciatyvas taip pat galima planuoti pagal El. mokymosi (angl. „e-Learning“) ir El. Europos (angl. „eEurope“) 2005 m. programas.

6. Link naujo strateginio ES politikos požiūrio į žiniomis pagrįstus rajonus

6.1 2004 m. Pavasario Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad: „Europos lygmenyje įgyvendintos priemonės — tai tik dalis formulės, skirtos nukreipti Lisabonos strategiją teisingu keliu; dar reikia įgyvendinti daugybę reformų ir atlikti daug investicijų, už kurias atsako valstybės narės“ ⁽²²⁾. Šią poziciją patvirtino Europos Vadovų Taryba 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d., kuriai Wim Kok pateikė šią ataskaitą ⁽²³⁾.

6.2 Patys svarbiausi iššūkiai susiję su trimis pagrindinėmis strateginėmis augimo sritimis:

6.2.1 Protingų transnacionalinių tinklų vystymas: tai galima pasiekti pasinaudojus Bendrijos Augimo iniciatyva ir teikiant prioritetą investicijoms į mokslinius tyrimus, inovacijas ir mokymąsi visą gyvenimą. Kitas svarbus elementas yra naujų profesinių profilių nustatymas ir kvalifikacijos suteikimas, spartinant tinklų bendradarbiavimo instrumentų panaudojimą pagal Šeštąją bendrąją programą.

6.2.2 Bendrovių konkurencingumo didinimas globalioje rinkoje ir aplinkosauginis darnumas: tam iš dalies reikės vystyti plačiajuostes komunikacijas ir greitaeigius tinklus, būtinus moksliniams tyrimams ir inovacijoms (GEANT), kad būtų galima naudotis „Galileo“ programos bandomaisiais pritaikymais ir rengti iniciatyvas pagal „eEurope 2005“ programą.

⁽²²⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽²³⁾ Barselonos procesas Viduržemio jūros regionui (nuo 1995 m.); Asociacijos ir stabilizavimo procesas Vakarų Balkanams; bendradarbiavimo ir partnerystės sutartis su Nepriklausomų valstybių sandraugos (buvusios TSRS) šalimis.

6.2.3 „Kaimynystės politikos“⁽²⁴⁾ kūrimas išsiplėtusioje Europoje: tikslas yra sukurti giliau išsišaknijusią ir nuoseklesnę sinergiją su naujais Europos kaimynais, siekiant sukurti klestėjimo ir saugumo erdvę, įgyvendinant bendradarbiavimo mechanizmus tokiomis jautriais klausimais, kaip bendrų sienų valdymas, migracinių srautų kontrolė ir kova su organizuotu nusikalstamumu.

6.3 Visose ES šalyse, o ypač naujose valstybėse narėse, vis didėja supratimas kokie svarbūs yra rajonų tinklai ir pramoninės grupės, nes tai priemonė stiprinti konkurencingumą ir produktyvumą, užtikrinti užimtumo politiką, gerinti darbo kokybę ir skatinti mažųjų ir vidutinių įmonių vystymąsi.

6.4 EESRK mano, kad turėtų būti priimta ES lygio integruota politika, kurios pagrindu būtų sukurta **Europos platforma**, remianti naujų Europos žiniomis pagrįstų metarajonų tinklų sukūrimą.

6.5 EESRK įsitikinęs, kad šie metarajonai yra tikrasis raktas į globalią rinką, nes jie gali užtikrinti MVĮ geresnę prieigą prie aukštos kvalifikacijos įgūdžių, modernių bendrų paslaugų ir žiniomis grindžiamos infrastruktūros, o tuo pačiu taip pat gerinant įmonių valdymą ir rengiant geriau informuotus ir labiau subrendusius darbuotojus.

6.6 EESRK norėtų įrodyti, kad **Europos platformos rajonams** sukūrimas MVĮ, senoms ir naujoms valstybėms narėms, šalims kandidatėms ir ES Europos kaimynams galėtų tapti taip reikalingais, aiškiais, skaidriais ir lengvai prieinamais pagrindais.

6.7 Ši **Europos platforma rajonams** turėtų užtikrinti gebėjimą koordinuoti įvairių generalinių direktoratų valdomas politikos sritis, šiuos metu esamus instrumentus ir Bendrijos veiksmus.

6.8 Šiai platformai skirtas finansavimas turi būti pakankamas, kad ji galėtų remti ES veiksmus. Per šią platformą koordinuojamos ir Lisabonos strategijos pagrindu įgyvendinamos priemonės be abejonės galėtų prisidėti prie MVĮ vystymosi, kurios turi ypatingai daug gilių neišreikštų žinių. Bendrijos iniciatyvų pagalba galima būtų kodifikuoti šias žinias ir paversti jas bendru fondu, o taip pat perduoti jas į Europos tinklus.

⁽²⁴⁾ Švietimo ir kultūros GD nuo 1990 m. pradžios iki 2003 m. spalio mėn. patvirtinimo maždaug 2500 mokymo projektų Europos temomis: kurios apima 82 Europos kompetencijos centrus, 601 profesūrą ir 1560 nuolatinių kursų ir modulių. Finansavimą siūlantys kvietimai kasmet skelbiami šiame tinklalapyje: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_en.html

6.9 Europos platforma rajonams turėtų nustatyti programinius pagrindus:

- naujoms Europos metarajonų tinklų iniciatyvoms naujiems pramoniniams sektoriams, kai reikia, pavyzdžiui, sukurti technologines platformas biochemijos, aviacijos kosmoso, tekstilės ar informacijos ir ryšių technologijų sektoriuose;
- naujoms iniciatyvoms, skirtoms parengti bendrą strateginę viziją, kad būtų galima ištirti būsimas Europos parinktis srityse, kur bandomos produktų ir procesų inovacijos, tikintis potencialių pasiekimų;
- *strateginių gebėjimų kūrimo* veiksams, skirtiems rajonų tinklams senose ir naujose valstybėse narėse, šalyse kandidatėse ir kaimyninėse šalyse;
- leisiančius nustatyti santykį tarp metarajonų ir užimtumo politikos;
- priemonėms skatinti darbuotojų kultūrinį augimą rajonų organizacijose;
- geriausiai tinklų mainų praktikai, paremtai įvertinimų ir procedūriniais harmonizuotais kriterijais; tikslas yra sukurti tvirtą pagrindą išsiplėtusios Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvei, su poveikio įvertinimais ir aiškiu ir palyginamu grįžtamoju ryšiu, kad būtų galima surinkti reikiamą kiekį kodifikuotų ir perduotinių žinių;
- jungtinėms mokymo priemonėms, skirtoms rajonų direktoriams, verslo lyderiams ir finansinių bei kredito sistemų vadovams, kurios būtų įgyvendinamos kartu su politinių sprendimų priėmėjais ir viešojo sektoriaus pareigūnais, t.y. vietos ir regionų valdžios institucijų vykdomaisiais pareigūnais, atsakingais už profesinį mokymą;
- leisiančius sukurti Jean Monnet profesūras⁽²⁵⁾ naujuose žiniomis pagrįstuose rajonų tinkluose ir Europos prizus už sėkmingiausius ir perduotinius Europos rajonų pavyzdžius;
- leisiančius sukurti studijų stipendijų sistemą rajonų technologijų agentams, kad būtų galima finansuoti technologijų rinkodaros bei audito ekspertų ir mokslininkų dalyvavimą tinkluose;
- leisiančius sukurti stiprią ryšių ir informacijos funkciją, paremtą žiniomis grįstuose rajonuose esančiu interaktyviu portalu;

⁽²⁵⁾ Šaltinis: Eurostat, bendros pridėtinės vertės struktūra, 2002 m.

- paskatoms naudotis ekspertinėmis žiniomis ir projektais, padedant Jungtinių mokslinių tyrimų centro įstaigomis, o ypač Perspektyvių technologijų studijų institutui Sevilijoje;
- leisiančius įtraukti specialią biudžeto eilutę į septintąją RTD bendrąją programą, skirtą vystyti žiniomis gristų rajonų tinklus;
- leisiančius įtraukti paramos veiksnių rajonų vystymui skirtą programą į naujos sanglaudos politikos pagrindus (2007–2013 m.).

7. Baigiamosios rekomendacijos

7.1 Visose labiausiai išsivysčiusiose šalyse vyksta deindustrializacija. Europos Sąjungoje tretinio sektoriaus pridėtinė vertė pasiekė 70 % viso BVP (22 % pramonei, 5 % statybai ir 3 % žemės ūkiui) ⁽²⁶⁾. Tačiau šis procesas neturėtų būti skatinamas, nes didelė dalis pridėtinės vertės dalis yra nukreipiama arba atsiranda šiose verslo srityse ⁽²⁷⁾: prekyboje ir transporte 21.6 %; finansinėse ir verslo paslaugose 27.2 %; viešame administravime 21.6 % ⁽²⁸⁾.

7.1.1 Politika, kuri gali remti ir plėtoti rajonų patirtį didinančią kultūrą, gali daug prisidėti, kad visoje išsiplėtusioje ES esantys rajonai galėtų konkuruoti su šalimis, kuriose mažos sąnaudos darbo jėgai yra neatsiejamos nuo sveikatos bei saugos standartų darbo vietoje nesilaikymo ir nepakankamo dialogo tarp socialinių partnerių.

7.1.2 EESRK mano, kad naujoji politika turėtų siekti labiau pasinaudoti konkurenciniu pranašumu, kurį užtikrina socialiai atsakingos praktikos taikymas verslovėse ⁽²⁹⁾. Tai sudarytų sąlygas, kad visi darbo vietos veikėjai investuotų į gamybą sąmoningai ir atsakingai, laikytųsi pristatymo terminų, nustatytų „teisingą kainą“ ⁽³⁰⁾ ir užtikrintų kompetentingas, punctualias, visapusiškas paslaugas po pardavimo.

⁽²⁶⁾ Ekonominės analizės biuru, kiekvienas galutinės paklausos 1 JAV doleris, išleistas įsigyti perdirbtas prekes, sukuria 0.55 JAV dolerio BVP perdirbimo sektoriuje ir 0.45 JAV dolerio BVP ne perdirbimo sektoriuose. „Gamyba Amerikoje: Išsami strategija, kaip spręsti JAV gamintojams kylančius iššūkius; Komercijos departamentas, 2004 m. sausio mėn.“

⁽²⁷⁾ http://www.commerce.gov/DOC_MFG_Report_Complete.pdf 2004 m. lapkritis -MANUFUTURE . ES Komisija:

⁽²⁸⁾ Šaltinis: Eurostat, ten pat.

⁽²⁹⁾ Žr. Žalioji knyga apie verslo sektoriaus socialinę atsakomybę, COM(2001) 366 galutinė 2001-07-18.

⁽³⁰⁾ Valstybių ir vyriausybių vadovai oficialiai patvirtino „teisingos kainos“ principą per Kardifo Europos Vadovų Tarybos susitikimą 1998 m. „Su aplinkosauga susiję įkainiai turi būti įtraukti į produkto kainą ir negali būti palikti ateities kartų sąskaitai!“. Vienas iš greičiausių būdų atsižvelgti į aplinkosauginius klausimus - tai nustatyti tokias kainas, į kurias įeiti prekių ir paslaugų aplinkosauginiai įkainiai, ir naudoti rinkos priemones teigiamiems aplinkosauginiams rezultatams pasiekti.

7.2 EESRK ragina nustatyti metodą, kuris paspartintų naujų rajonų tinklus, ypač naujose valstybėse narėse, kad būtų stimuluojamas informuota, rinkos formuojama paklausa.

7.3 Trejų ar ketverių metų laikotarpiu turėtų būti mokama mažėjanti parama, kuri padengtų galimumo ir pradžios analizių, tinklo tarpininkavimo ir darnaus vystymosi sąnaudas, o taip pat laboratorijos sąnaudas sertifikavimo tikslais.

7.4 Technologinės aplinkos ir socialiniai santykiai sparčiai kinta ir reikalauja, kad greitai būtų sukuriami nauji profesiniai profiliai. Todėl reikalingi tęstinio mokymo instrumentai ⁽³¹⁾:

- tinklo tarpininkai;
- technologinės rinkodaros ekspertai;
- inovacijų ir technologijų perdavimo realizuotojai; ir
- metarajonų direktoriai.

7.5 Remdamasis savo patirtimi, EESRK tikisi, kad gali būti organizuojami technologinėmis inovacijoms pagrįsti metarajonų srities kursai valstybinėms ir privačioms suinteresuotoms pusėms, pramonės ir darbo pasauliui, universitetams ir bankams. Juos gali papildyti mokymosi stipendijų programos, kurių pagrindu vyktų mainai tarp viešojo ir privataus sektorių, o taip pat tarp verslovių ir akademinį įstaigų.

7.6 Inovacijų GD, kuris visokeriopai remia Europos patirtį globaliame kontekste, turėtų didinti savo paramą susitarimams, susijusiems su rajonų vidaus ir transnacionalinių prognozių valdymo ir etaloninių rodiklių palyginimo pradėjimu, stebėseną ir įvertinimu, siekiant nuolat plėtoti kultūrinę ir informacinę duomenų apie dabartinius pokyčius ir jiems išmatuoti naudotus instrumentus bazę.

7.7 Siekiant paremti susitarimus dėl kreditavimo, kuris visada buvo problemiškas visose valstybėse narėse, o ypač plėtos šalyse, EIF ⁽³²⁾ struktūroje galėtų būti įsteigtas kontaktinis centras, kuris savo garantijų instrumentų pagalba atsakytų už garantijų suteikimą kredito linijoms, kurias suteikė paslaugas metarajonų bendrovėms teikiantys bankai, finansų įstaigos, konsorciumai ir kooperatyvai.

⁽³¹⁾ Žr. 11 išnašą.

⁽³²⁾ EIF (Europos investicijų fondas) buvo įsteigtas 1994 m., kad įgyvendintų du pagrindinius tikslus: remtų tinklus ir palengvintų kreditų suteikimą MVĮ. EIF akcininkai yra EIB, Europos Komisija ir daugelis Europos bankų. Per pastaruosius kelerius metus EIF vis labiau pradėjo remti mažas ir mikro įmones.

7.8 EESRK mano, kad nauji žiniomis gristi tinklai yra ideali aplinka išbandyti pažangiausias verslo sektoriaus socialinės atsakomybės formas per el. vyriausybės (angl. „eGovernment“), el. verslo (angl. „eBusiness“) ir naujus el. verslas verslui (angl. „eBusiness2business“) santykius, kurie yra būtini rajonų tinklų transnacionaliniam vystymuisi, naudojantis parama iš bendrų IDABC⁽³³⁾ suderinamų tinklų ir glaudaus dėmesį į el. Europos 2005 m. (angl. „eEurope 2005“) programą⁽³⁴⁾.

7.9 EESRK tiki, kad taip pat būtina, kad Komisija sukurtų bendros terminijos vadovą, kurį naudotų visi Bendrijos programose dalyvaujantys rajonai, o taip pat visos Europos interaktyvios duomenų bazės, apimančios visus rajonus pagal sektorius ir veiklos sritį.

7.10 Įmonių GD struktūroje taip pat galėtų būti įsteigtas Bendrijos koordinavimo ir bendradarbiavimo tarp rajono steigėjų ir įvairių susijusių institucijų centras. Šis centras, be kitų savo funkcijų, taip pat galėtų rengti ir atnaujinti geros praktikos vadovus, kurie būtų platinami regioniniu lygiu.

7.11 Kultūra, stiprinanti verslo socialinę atsakomybę, laiko verslą plačiosios visuomenės ištekliais ir nepakenčia biurokratiškos suvaržymų bei su jais susijusių išlaidų, kurios mažina veiksmų patrauklumą. „Slid“ iniciatyva galėtų tapti instrumentu, kuris leistų rajonams pasinaudoti „SLIM“ programos⁽³⁵⁾ sukaupia patirtimi.

⁽³³⁾ EESRK nuomonė CESE1610/2003, 2003-12-10, (pranešėjas: p. Pezzini (OL C 80, 2004 3 30.) Tinklų sudarymas per sienas, tam panaudojant informacines technologijas (IT), jau tapo pagrindiniu instrumentu, jungiančiu valstybių administracijas ir remiančiu jų bendras pastangas, nukreiptas į modernią, išsiplėtusią ir saugią Europą. Dar daugiau, Komisijos atlikti tyrimai nuosekliai rodo, kad investicijos į šią sritį kelia ekonomiką (užtikrinama didelė grąža). Komisija pradėjo Bendrijos iniciatyvą šia tema „Duomenų mainai tarp administracijų“ (angl. „Interchange of Data between Administrations“ (IDA), kai 1993–1995 m. buvo pradėta IDA I (1995–1999 m.). Nuo 1999 iki 2004 m. IDA II buvo skirti 127 milijonai eurų Bendrijos išteklių. Iš jų maždaug 60 % buvo panaudota sektoriniams bendro intereso projektams (BIP), o likusi suma – horizontalioms priemonėms, skirtoms užtikrinti transeuropinių tinklų suderinamumą ir visišką prieigą prie jų.

⁽³⁴⁾ Programa „El. Europa 2005 m.“ (angl. „eEurope 2005“): informacinė visuomenė visiems. Veiksmų planas, Europos Vadovų Taryba Sevilijoje, 2002 m. birželio 21 ir 22 d. Santrauka: Veiksmų planas siekia sudaryti palankią aplinką privačioms investicijoms ir kurti naujas darbo vietas, kelti našumą, modernizuoti valstybės paslaugas ir visiems suteikti galimybę dalyvauti globalioje informacinėje visuomenėje. Todėl programos „El. Europa 2005 m.“ (angl. „eEurope 2005“) tikslas yra skatinti saugias paslaugas, programas ir turinį, tam panaudojant visuotiniai esamą plėtojamo infrastruktūrą.

⁽³⁵⁾ „SLIM“ programa buvo pradėta praėjo amžiaus paskutiniame dešimtmetyje GD XXIII iniciatyva, siekiant, kad būtų palengvinti tuo metu su smulkiu verslu susiję biurokratiniai suvaržymai, kurių tuo metu buvo žymiai daugiau, bei dabar. „SLIM“ programa davė pradžią „BEST“ programai.

7.12 EESRK mano, kad patartina būtų įsteigti pagalbos tarnyba, kuri patartų, o taip pat teiktų paramą intelektinės nuosavybės klausimais ir kitas rajonų struktūroms, kurios sparčiai tampa Europos tinklų ir globalios rinkos integralia dalimi, skirtas paslaugas.

7.13 Taip pat būtina palengvinti rajonų struktūrų dalyvavimą ikinormatyviniuose ir bendranormatyviniuose projektuose, kuriuos vykdo CEN, Cenelec, ETSI ir NORMAPME⁽³⁶⁾ kurie skatina technologinį vystymąsi.

7.14 Penktosios daugiametės verslumo ir konkurencingumo programos (2007–2013 m.) kontekste⁽³⁷⁾, EESRK tiki, kad nepaprastai svarbu atkreipti dėmesį į pramoninių rajonų padėtį ir poreikius.

7.15 EESRK mano, kad, remiantis per pastaruosius metus sukaupia patirtimi, ypač po Europos Vadovų Tarybų Lisabonoje, Barselonoje ir Sevilijoje, būtų naudinga įsteigti tolesniam dialogui skirtą Europos platformą, kuri būtų padalinta į sektorius ir veiklos sritis. Ši platforma taip pat suburtų rajono lyderius, valdžios institucijas, socialinius partnerius, finansinius atstovus, mokslinių tyrimų centrus ir NVO.

7.15.1 EESRK mano, kad reikia svarstyti dėl Bendrijos pripažinimo suteikimo Europos žiniomis grįstiems metarajonams, nes:

— palengvėtų mainai bendroje rinkoje ir už jos ribų;

— bendrovės skirtingose šalyse galėtų sutelkti savo išteklius;

— rajonų projektas gautų tikrą Europos „registraciją“, o tuo pačiu — tiesioginę prieigą prie Europos schemų ir programų.

7.15.2 Šiame kontekste EESRK mano, kad būtų naudinga surengti viešą nagrinėjimą, skirtą plėtoti šią nuomonę, pakviečiant rajonų struktūras ir kitas suinteresuotas organizacijas iš įvairių regionų. Tikslas būtų skatinti bendradarbiavimą per sienas ir pažymėti jo naudą:

— politiškai: ekonominis bendradarbiavimas per sienas skatina ES integraciją ir našumą pasaulio rinkose;

⁽³⁶⁾ CEN: Europos standartizacijos komitetas; Cenelec: Europos standartizacijos komitetas; ETSI: Europos telekomunikacijų standartų institutas; NORMAPME: Europos amatininkų, prekeivių bei smulkių ir vidutinių įmonių standartizacijos biuras.

⁽³⁷⁾ Žr. KOM(2004) 781 galutinė, 2004-12-07 ir CESE 245/2005

- paprastinimo prasme: jis gali nurodyti naujas priegios formas prie pažinimo, finansinių ir gamybos išteklių;
- ekonomiškai, konkurencingumui: Europos žiniomis gristi rajonai (EŽR) galėtų įkurti Europos konsorciumą, kuris galėtų patvirtinti ES kokybės ženklą;
- plačios srities valstybinėms/privačioms partnerystėms prasme: naujų rajonų grupuotės galėtų apimti tiek privačias versloves, tiek valdžios institucijas, nes pastarosios atlieka svarbų naujų pasiūlymų katalizatorių vaidmenį;
- suburia versloves, universitetus ir mokslinių tyrimų struktūras, kad sistemingai būtų naudojamos naujos technologijos ir inovacijos.

7.15.3 EŽR konsorciumas turėtų skatinti verslumo dvasią, socialinę atsakomybę, naujos veikos kūrimą ir tolesnio mokymosi vystymą, o taip pat turėtų remti partnerytes per sienas. Jis turėtų būti:

- laisvai ir lengvai prieinamas tiek fiziniams asmenims, tiek valstybės ar privačioms struktūroms;
- paprastas, lankstus ir prisitaikantis prie savo narių skirtingų poreikių;
- sugebantis prisitaikyti prie rinkos tendencijų;
- įsteigtas ES lygmenyje ir apimantis daug valstybių narių ar asocijuotų šalių⁽³⁸⁾.

7.15.4 Prigimtis — EŽR turėtų būti privati struktūra ir todėl neturėtų prašyti valstybinio finansavimo.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis.

7.15.5 Metodas — EŽR turėtų būti taikomi tiek patys kriterijai, kaip ir pagal šeštąją RTD bendrąją programą steigiamiems konsorciumams. Jis veiktų penkerius metus (šis laikotarpis būtų atnaujinamas)⁽³⁹⁾ ir būtų registruotas EŽR platformos, kurią turės įsteigti Komisija, specialiaame registre.

7.15.6 Teisinis statusas — klausimus su Bendrijos institucijomis tvarkytų bendras pripažintas EŽR koordinatorius, kaip dažnai daroma TRD bendrosios programos integruotų projektų ir kompetencijos tinklų atveju.

7.16 Išvadoje EESRK mano kad rajonuose sukaupia patirtis, kuri dabar nukreipiama į žiniomis grįstus metarajonus, suteikia puikią galimybę:

- didinti užimtumą;
- gerinti socialinius santykius darbo rinkoje;
- tobulinti darbuotojų profesinius įgūdžius, visuose lygmenyse;
- užtikrinti saugias ir sveikas darbo vietas;
- vystyti ir plėtoti etinį ir aplinkosauginį sertifikavimą (ISO14000 ir EMAS);
- geriau spręsti kreditavimo problemas ir Bazelio II poveikį;
- gerinti Europoje pagamintų produktų kokybę ir konkurencingumą;
- remti ir plėtoti eksporto galimybes;
- dar kartą patvirtinti darbo, darbuotojų ir įmonių galią prieš biurokratinius suvaržymus.

7.17 Todėl dėl visų šių priešasčių metarajonų vystymasis turėtų būti remiamas visuose lygmenyse, tiek vietos, tiek nacionaliniame, tiek Europos Sąjungos.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Plg. RTD bendroji programa.

⁽³⁹⁾ Ribotas akreditacijos laikotarpis reikalingas, kad būtų užtikrintas rajono vystymasis ir kad jis nesustabarėtų.